

driedaags verlof kregen) 'maar aangezien niemand kon bevroeden, welke ellendige gevolgen dat voor de achterblijvende lotgenoten zou hebben, ontvluchtte men niet. Een uitstekend staaltje van gemeenschapszin', aldus Einthoven, 'want menigeen zal naar de vrijheid gehunkerd hebben.'¹

Inderdaad, wie van de gijzelaars zich er rekenschap van gaf, zal wel beseft hebben dat slechts één vorm van ontvluchting verantwoord was: een collectieve ontvluchting waarbij dan uiteraard ook de buiten de kampen onmiddellijk te bieden hulp deugdelijk voorbereid moest zijn; zulk een gemeenschappelijke verzetsdaad is, voorzover ons bekend, nimmer serieus overwogen – zij zou, ook toen allen die zestig jaar of ouder waren, in vrijheid waren gesteld, al met het oog op de tamelijk hoge gemiddelde leeftijd der resterende gijzelaars: omstreeks vijf-en-veertig jaar, moeilijk uitvoerbaar zijn geweest. Vermeld zij wèl dat in september '44 tijdens het transport van 'Beekvliet' en 'De Ruwenberg' naar het concentratiekamp Vught acht gijzelaars ontsnapt zijn; ook Einthoven heeft toen kunnen ontsnappen nadat hij zich eerst in 'Beekvliet' verborgen had – hij nam toen blijkbaar aan dat hieruit geen represailles zouden voortvloeien.

*

'Menigeen zal naar de vrijheid gehunkerd hebben', schreef Einthoven. Maar gold dat niet voor *alle* gijzelaars, zelfs voor diegenen, 'meerdere', van wie de zenuwarts van Schelven schreef dat zij 'het verblijf in het kamp als een bevrijding voelen omdat het hen verlost van een ondragelijke verhouding thuis'?² Men zat tenslotte gevangen en bevond zich in de macht van een vijand die, niet ten onrechte, voor even onberekenbaar als meedogenloos gehouden werd. Voorzover men in harmonische verhoudingen geleefd had, leed men onder de scheiding van allen die men lief had, en werd men ook vaak gekweld door zorgen om hun bestaan, waarvan de financiële nog de minste waren.³ Zeker, die scheiding was niet absoluut: er was briefverkeer mogelijk, 'legaal' (met onderbrekingen) en 'illegaal', veel

¹ L. Einthoven in *Gedenkeboek Gijzelaarskamp 'Beekvliet'*, p. 287. ² Th. van Schelven: *Niet tevergeefs*, p. 106. ³ Daar kon men bovendien iets aan doen. In Haaren werd een onderling hulpfonds gevormd dat in totaal ruim f 23 000 aan inkomsten kreeg en waaruit ruim twintig gezinnen van gijzelaars gesteund werden. Voor een overeenkomstig fonds in 'Beekvliet' was eind '42 f 38 000 bijeengebracht en daar kwamen tot in de zomer van '44 nog eens ruim f 70 000 bij; hoeveel gezinnen uit het Beekvlietse fonds gesteund zijn, is niet bekend.